

Hard, cruel. -4 Vile, wicked, base low, bad; उवाच वामं चक्षुर्भ्यामभिवीक्ष्य दहन्निव Bhāg. 4. 2. 8; आसक्तास्तास्वमी मूढा वामशीला हि जन्तवः Ki. 11. 24. -5 Lovely, beautiful, charming; as in वामलोचना; वामोरु; वामभ्रू; वामस्वभाव q. v. -6 Short. -मः 1 A sentient being, an animal. -2 N. of Śiva. -3 Of Cupid, the god of love. -4 A snake. -5 An udder, a breast. -6 Prohibited or forbidden act or practice (as drinking wine). -7 The left hand. -मम् 1 Wealth, possessions. -2 Any lovely or desirable thing. -3 Adversity, misfortune. -Comp. -अङ्गी f. a beautiful woman; वामाङ्गीकृतवामाङ्गी कुण्डलीकृतकुण्डलि Udb. -आचारः, -मार्गः the left-hand ritual or doctrine of the *Tantras*; the doctrine of resorting to मांस, मद्य, मत्स्य, मैथुन and मुद्रा. -आपीडनः the *Pilu* tree. -आवर्तः 1 a conch-shell, the spiral of which runs from right to left. -इतर a. right. -ऊरु, -ऊरु f. a woman with handsome thighs; तदिदं विषहिष्यते कथं वद वामोरु चिताधिरोहणम् R. 8. 57. -कुक्षिः left side of the abdomen. -इक्ष् f. a woman (with lovely eyes). -देवः 1 N. of a sage. -2 N. of Śiva; नाहं न यूयं यद्वृतां गतिं विदुर्न वामदेवः किमुतापरे सुराः Bhāg. 2. 6. 36. -नयना a fair-eyed woman. -नी a. bringing wealth; Ch. Up. -नेत्रम् a mystical N. of the vowel ई. -भूः f. a beautiful-eyebrowed woman; केनेत्यं परमार्थतोऽर्थवदिव प्रेमास्ति वामभ्रुवाम् Pt. 1. 136. -लोचना a woman with lovely eyes; विरूपाक्षस्य जयिनीस्ताः स्तुवे वामलोचनाः K. P. 10; R. 19. 13. -शील a. of a perverse or crooked nature; cross-tempered; तदेहि वामशीलं मालतीं निर्भर्त्सयामः Māl. 7. (-लः) an epithet of the god of love. -स्वभाव a. of noble character; निरीक्ष्य कृष्णाऽपकृते गुरोः सुतं वामस्वभावा कृपया ननाम च Bhāg. 1. 7. 42. -हस्तः the dew-lap of a goat.

वामक a. 1 Left. -2 Adverse, contrary; स्फुरता वामकेनापि दाक्षिण्यमवलम्ब्यते Māl. 8 (where both senses are intended). -कः A particular mixed tribe; मागधो वामकश्चैव द्वौ वैश्यस्योपलक्षितौ । ब्राह्मण्यां क्षत्रियायां च क्षत्रियस्यैक एव तु ॥ Mb. 13. 49. 10. -कम् A kind of gesture; Vikr.

वामतस् ind. From or on the left.

वामदेव्यम् (वामदेवेन दृष्टं साम इति वामदेवाङ्गुष्ठौ P. IV. 2. 9) The name of a Sāma or Vedic chant, the cult of which involved promiscuous relations with women; एतद्दामदेव्यं मिथुने प्रोतम् Ch. Up. 2. 13. 1-2; कथं तत्रोपनम्राया विश्वस्या वीक्ष्य तुष्टवान् । स मम्लौ तं विभाव्याथ वामदेव्याभ्युपासकम् ॥ N. 17. 194. The Vāmadeva cult is personified by Ānandarāyamakhin in his allegorical play Vidyā-parinayam Act 5—“ इष्टाङ्गलक्षितरतिक्रमशोभितैषा, शृङ्गारिणी विजयते धुरि वामदेव्या । हृद्यां च कीर्तिमियमातनुते हि विद्या । ”

वामन a. 1 (a) Short in stature, dwarfish, pigmy; छलवामनम् Śi. 13. 12. (b) (Hence) Small, short, little, reduced in length; वामनाचिरिव दीपभाजनम् R. 19. 51; कथं कथं तानि (दिनानि) च वामनानि N. 22. 57. -2 Bent down, bent low (नम्र); शिरसि स्म जिघ्रति सुरारिबन्धने छलवामनं विनयवामनं तदा Śi. 13. 12. -3 Vile, low, base. -4 Venerable;

मध्ये वामनमासीनं विश्वेदेवा उपासते Kath. 5. 3. -नः 1 A dwarf, pigmy; प्रांशुलभ्ये फले मोहादुद्धाहुरिव वामनः R. 1. 3; 10. 60; सहस्रं वामनान् कुञ्जान्.....दृष्ट्वा ततोऽस्मयत वै तदा Mb. 7. 56. 8. -2 N. of Viṣṇu in his fifth incarnation, when he was born as a dwarf to humble the demon Bali, (see बलि); छलयसि विक्रमणे बलिमद्भुतवामन पदनखनीरज-नितजनपावन । केशव धृतवामनरूप जय जगदीश हरे । Git. 1; Śi. 13. 12. -3 N. of the elephant that presides over the south. -4 N. of the author of the Kāśikāṣṭṭi, a commentary on Pāṇini's Sūtras. -5 The tree called अङ्कट. -Comp. -आकृति a. dwarfish. -द्वादशी the 12th day in the light half of चैत्र. -निघण्टुः N. of a dictionary. -पुराणम् N. of one of the 18 Purāṇas.

वामनिका A female dwarf; वादित्रवसंधुष्टं कुञ्जावामनिका-युतम् Rām. 2. 10. 13.

वामनी 1 A female dwarf. -2 A mare. -3 A kind of woman. -4 A disease of the vagina.

वामनीकृत 1 Turned into a dwarf. -2 Pressed down, flattened.

वामलूरः An ant-hill, a mole-hill; वामलूरान्तरोद्गच्छ-इंदशूकजिघांसया Śiva B. 26. 76.

वामा 1 A woman. -2 A lovely woman; मधु द्राक्षा साक्षादमृतमथ वामाधरसुधा Bv. 4. 39, 42. -3 N. of Gaurī. -4 Of Lakṣmī. -5 Of Sarasvatī.

वामिः [वम्-इष् Un. 4. 136] f. A woman.

वामिल a. 1 Beautiful, handsome. -2 Proud, haughty. -3 Cunning, deceitful.

वामिका An epithet of Durgā.

वामी 1 A mare; अयोध्रवामीशतवाहितार्थम् R. 5. 32; महा-भारसहैर्वाहैर्वामीभिर्वृषभैस्तथा Śiva B. 30. 22. -2 A she-ass. -3 A female elephant. -4 The female of the jackal.

वाय्यम् Perverseness, refractoriness.

वायः [वे-घञ्] Weaving, sewing. -Comp. -दण्डः a weaver's loom.

वायकः 1 A weaver; धर्मराजपुरुषा वायका इव सर्वतोऽङ्गेषु सूत्रैः परिवयन्ति Bhāg. 5. 26. 36. -2 A heap, multitude, collection.

वायनम्, -वायनकम् 1 A present of sweetmeats made to a deity, particularly to a Brāhmaṇa, on festive occasions; observance of fasts &c. -2 A kind of perfume.

वायव n. (-वी f.) 1 Relating to or given by the wind or Vāyu. -2 Aerial. -वी The north-west quarter (presided over by Vāyu).

वायवीय, वायव्य a. Relating to the wind, aerial; वायव्यस्तु गुणः स्पर्शः Mb. 12. 184. 36. -वायव्या the north-west. -Comp. (-वायव्य) पुराणम् N. of a Purāṇa.